

BOG'LOVCHI MAVZUSINI O'QITISHDA ZAMONAVIY METODLARDAN FOYDALANISH BO'YICHA TAVSIYALAR

Kuvatova Nafisa

SamDChTI akademik litseyi

ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ona tili fanidan bog'lovchi mavzusini o'rgatishda zamonaviy va innovatsion metodlardan foydalanishning ahamiyati haqida so'z boradi va bu borada kerakli tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: Zamonaviy metodlar, kommunikativ ko'nikma, axborot tenologiyalari, didaktik o'yinlar.

Ta'lim jarayonida o'quvchilarga ta'lim berish, zamonaviy hamda samarali innovatsion metodlardan hojddalanish, qolaversa, dars jarayonida turli AKT vositalaridan foyddalanish o'quvchilarda mustaqil fikrlash, kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirish, o'quvchilar o'rtasida fanga, izlanishga, tadqiqotga yondashish, bilimlardan samarali foyddalanishga yordam beradi. Bunday natijaga erishish uchun esa, albatta, dars jarayonida innovatsion metodlardan foyddalanish zamonaviy axborot texnologiyalarini birlashtirish talab etiladi. Bu jarayonda o'qituvchi shaxsning rivojlanishi, ta'lim va tarbiyani shakllantirish uchun sharoit yaratadi va shu bilan birga boshqaruv, yo'l-yo'riq ko'rsatish funksiyalarini ham bajaradi. O'qitish jarayonida o'quvchi asosiy figuraga aylanadi. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahoratning bilimlari, tajribasi, interfaol usullari o'quvchilarga malakali, ilg'or ko'nikmalar beradi. Ona tili fani o'qitishda darsda psixologik jarayonlar ham muhim rol o'ynaydi. O'qituvchida pedagogik mahorat bilan birga psixolog bo'lmog'i lozim. Bola psixologiyasini yaxshi tushungan o'qituvchi haqiqiy pedagog bo'la oladi. Har bir darslarda psixologik hamda innovatsion metodlarga vaqt ajratish darsning qiziqarli bo'lishiga, o'quvchining e'tiborini o'ziga tortishga, mavzuni yaxshi tushinishga juda katta yordam beradi. Quyida dars davomida qo'llash mumkin bo'lgan bir nechta zamonaviy metodlar haqida to'xtalib o'tamiz:

I. “Kim hakam” Ona tili darsida o‘tilgan bog‘lovchi mavzuni mustahkamlash maqsadida “Kim hakam” o‘yin metodini qo‘llash ham yaxshi samara beradi. Bunda o‘quvchilardan diqqat, tezkorlik, hozirjavoblik talab etiladi, O‘quvchi fikrini jamlashga harakat qiladi. O‘qituvchi tomonidan ma’lumotlar tezkorlik bilan o‘qiladi. Bunda har bir guruh a’zolari to‘g‘ri ma’lumotlar uchun- “qizil kartochka”, noto‘g‘ri ma’lumotlar uchun- “sariq kartochka”larini ko‘tarishadi.

Savollar :

1. Va inkor bog‘lovchisiga mansub
2. na.., na... inkor yuklamasi.
3. goh..., goh... biriktiruv bog‘lovchisiga mansub
4. Yordamchi so‘z turkumlari lug‘aviy ma’noga ega.
5. Yordamchi so‘z turkumlari sintaktik ma’noga ega.
6. Toki maqsad bog‘lovchisi sanaladi
7. Sof ko‘makchilar ma’no mustaqilligiga ega.
8. Balki vazifadosh bog‘lovchi.

Natijalarni aniqlab borish uchun har bir guruhga nazoratchilar biriktiriladi. Bunda deyarli barcha o‘quvchilar qatnashadilar va harakat qiladilar. Bu jarayonda o‘quvchilar nimadir o‘rganadilar. Bunda hamma harakat qiladi, a’lochi ham, o‘rta o‘quvchi ham, ulgurmovchi ham sergak tortadi. Agar o‘qituvchi ta’limiy o‘yinlarni o‘ylab qiziqarli qilib o‘tkazsa, bolada «hayratlanish» tuyg‘usi uyg‘onadi, ta’lim-tarbiyaning ana shu jarayoni o‘quvchilarning yodidan chiqmaydi va o‘yindan ko‘zda tutilgan maqsad shakllana boradi. O‘yinlar ikki xil ahamiyatga ega bo‘lib, ular ta’limiy va tarbiyaviydir. Hozirgi vaqtda izlanuvchan va tajribali o‘qituvchilar bilish faoliyatini jadallashtirishda ta’lim jarayonini didaktik o‘yin bilan uyg‘unlashtirib samarali natijalarga erishmoqdalar. Didaktik o‘yinli dastur yangi mavzuni bayon qilish, mustahkamlash, bolalar bilimini sinab ko‘rish va baholash jarayonida qo‘llanilishi mumkin. O‘qituvchi o‘quvchilarni yakkama-yakka, keyinchalik guruhli o‘yinlarga tayyorlashi, ular muvafaqqiyatli chiqqanidan so‘ng ommaviy o‘yin darslarini o‘tkazishi kerak. Chunki, o‘quvchilar didaktik o‘yin darslarida ishtirok etish uchun kerakli bilim, ko‘nikma va malakalarni egallagan bo‘lishlari zarur.

Bolaning o'qituvchini aytganini takrorlab loqayd o'tirganidan ko'ra, qanday bo'lsa ham fikr yuritgani mehnat qilgani ma'qul.

II. “So‘z va hodisalarni eslash”. Sinf o‘quvchilari kichik guruhchalarga birlashtiriladi va har bir guruh bittadan so‘z tanlaydi.

1. “Mustaqil so‘z turkumlari” so‘zi bilan o‘yin boshlanadi. Ot, sifat, son, olmosh, ravish, fe’l kabi so‘zlar topiladi.

2. Ot va uning ma’no turlari: shaxs, narsa-buyum, faoliyat-jarayon, o‘rin-joy otlari kabi

3. Atoqli va turdosh otlar, ularning yozilishi kabi.

4. Otning lug‘aviy va sintaktik shakllarini eslash: kichraytirish-erkalash, ko‘plik, qarashlilik

5. Berilgan so‘zlar ichidan birini tanlash (kelmoq, o‘qimoq, daraxt, kosa, chopiq) va turkumini topib, tahlil qilish

6. Berilgan so‘zlar bilan bog‘liq birorta hodisani eslash, hikoya, ertak, sarguzasht to‘qishga harakat qilish.

7. Berilgan so‘zlardan «Sinkveyn» tuzish.

Ko‘rinib turibdiki, topshiriqlar bosqichma-bosqich murakkablashib boryapti. Bolaning faoliyati kengayib, tezlashtirilayapti. Shuning uchun u zerikmaydi. O‘yin davomida mustaqil fikrlashni kimdir mantiq asosida quradi, kimdir so‘zlarni tasodifan aytadi. Hozircha buning ahamiyati yo‘q, muhimi u fikrlayapti, mustaqil mulohaza yurityapti. Bolaning o‘qituvchini aytganini takrorlab loqayd o‘tirgandan ko‘ra qanday bo‘lsa ham fikr yuritgani, mehnat qilgani ma’qul.

III. “ Tez o‘yla” metodi. So‘zlar o‘qib eshittiriladi, o‘quvchilar tomonidan farqlanadi. Masalan: va, bilan, hatto, axir, agar, biroq, lekin, ammo, ya’ni, go‘yo, xuddi, basharti, mabodo, yo..., yo..., chunki, negaki...

IV. “Begona” o‘yin metodi. Bunda beshta so‘z bir turkumga oid so‘zdan bitta so‘z begona turkumdan olinadi. Masalan: “ammo”, “lekin”, “biroq”, “balki”, bitta “agar” so‘zi. Shu begona so‘zning turkumi topiladi. O‘quvchi dasturda belgilangan bilimlarni kamida davlat ta’lim standarti talablari darajasida o‘zlashtirishi kerak. O‘qituvchi bu jarayonni

bolaga zavq bag'ishlovchi mana shunday o'yinlar asosida qura bilsa, bilim olish jarayoni shodlik va zavq manbaiga aylanadi va shu bilan birga o'quvchiga erkinlikni his etash imkonini beradi.

V. Taqdimot va muzyoralar – bu mashg'ulotni boshlash uchun mo'ljallangan qisqa mashqlardir. Ta'lim beruvchi va ta'lim oluvchi o'rtasidagi «to'siq»ni yoqotishga qaratilgan usul. Bu metod asosida guruh o'quvchilari orasidagi o'zaro ishonch, hurmat, o'zaro yaqinlikni his etishga o'rgatish yotadi. Dars davomida yuqorida aytib o'tilgan metodlardan foydalanish darsni qiziqarli o'tishiga va bu orqali esa, ta'lim sifati oshishiga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Rafiyev A., G'ulomova N. Ona tili va adabiyot (kasb-hunar kollejlari uchun darslik). T., "Sharq", 2013. 2
2. . Erkaboyeva N. Q. Adabiyot fanidan savol-javoblar to'plami. T. "Navro'z", 2018.